

מדינת ישראל
הכנסת

ט. ב.

פרוטוקול מס' 23.

מליאת הוועדה לחינוך ותרבות שהתקיימה
ביום ג', כ"ה באייר תשי"ב - 20.5.52
בשעה 11.15.

משתתפים:

- א. רימלט - ממלא מקום היו"ד
- ס. אונא
- א. ברמן
- א. הכרסלי
- ט. כפרי
- ד. נצר
- י. סמילנסקי
- ד. צברי

חסריים:

- ס. ארם
- ח. בוגר
- א. ס. גניחובסקי
- א. דויטש
- ס. נורוק
- ש. פרסיץ
- א. רזיאל-נאור

מזמנים:

- פרופ' דינבורג - שר החינוך והתרבות
- ד"ר גת - הכנהל הקללי של לשכת שר החינוך והתרבות.

סדר-היום:

- א. סוגות.
- ב. ריאורגניזציה בטסרד החינוך והתרבות (הוצאת שר החינוך והתרבות).

=====

היו"ר א. רימלט:

פותח את הישיבה.

ברצוני למסור לחברי הוועדה דריש שלום
מאת יוסבת-ראש הוועדה. אני מניח שכולם נאחל לה החלטה מהיטה ואז מקווה
כי בגאזע הבא היא כבר תוכל לשבת אתנו.

מאחר שזוהי הישיבה הראשונה שלנו
לאחר פגרת הפסח נזכור במלים אחדות את חבר הוועדה יחזקאל הן המנוח.
כולנו מדגישים בהעדרו, כולנו ללא כל הבדל באיזה צד יסבנו. כולנו
נזכור את האדם המצוי אצל מקורות היהדות. ראשו ורובו היה קסור לפרובינסות
הרוח. הוא איחד מציגה נפלאה שהיא כל כך בלתי מפסחה והיא יהדות
מקורית וסורסית ולב פתוח לכל דבר אנוסי ולכל המתרחס בטסחי הרוח,
ההומניות והחינוך. נזכור את מורה המורים אשר היה ממטיכי הדרך.

מאחר שדיברנו על ממטיכי הדרך, תרסו
לי לברך את חברת הכנסת רחל צנדי אשר תסא בעול יחד אתנו ותתרום את
חלקו למלא את התפקידים שלא קל למלאם

א. הכרמלי:

ברצוני לדעת מה גורלו של החוק לניהול
מוסדות ציבוריים.

ס. אונא:

למעשה החוק גסוד. הוא עבר את ועדת
המסנה וסוכם בישיבה האחרונה של הוועדה.
עתה יט להביאו בפני ועדת החוקה, חוק ומספט. אנו חושבים, כי בישיבה
הבאה, סאר כבוקר וגסוד שת החוק באופן יסופי וצוכל להביאו בפני הכנסת.

א. הכרמלי:

היה רצוי שאנו נקבל את החוק טרם שהוא
יובא לכנסת כדי שנוכל אף אנו להעיר

אי-אלו הערות.

ס. אונא:

בוועדת המסנה הסתתפו יוסבת-ראש ועדת
החינוך והתרבות ויוסב-ראש ועדת

הסירותים הציבוריים.

היו"ר א. רימלט:

בהתאם לנוהל על ועדת החוקה, חוק ומספט
סאליה הועבר החוק עליו להביאו בפני הכנסת.
אנו יכולים רק להביע מסאלה, כי לאחר סוועדת החינות עמדה על עריסת
החוק סימציאו לנו עתה את המסקנות.

ס. כפרי:

לא אחת העלנו ביסויבות הוועדה, כי יט
צורך בחוק להגנת הנוער. גאסר לנו
סעומדים להציע חוק מעין זה והיו בו סעיפים הקסורים בביקור ילדים
נקולנוע הסתתפות ילדים בהפפנות בגיל בית-הספר ועוד. סאז עברו כבר
חדסים אחדים וטרם סמענו דבר על כך.

ב.צ. דינבורג:

בתוך מערכת החוקים /^{אנו} סכנינים, יסנו גם החוק הזה. חלו עיכובים סונים בקטר ^{בכך} עקב חילופי גברא. אולם או מתייעצים ומבררים את הענין.

היו"ר א. ריטלט:

טרם שאנו עוברים לסדר-היום ברצוני להזכיר, כי טעה סדנו על תקציב החינוך היו אי-אלו סעיפים, שהחלטנו, כי יט לבקס את פדוטט. אני מתכוון לתמיכה בסוטדות תרבות ואמנות בסך של 80,000 ל"י. נאמר לנו כי באחת היסיבות הראסונות לאחר הפגרה יונא לפנינו הפירוט כיצד מתחלק סכום זה.

ב.צ. דינבורג:

סליט ועדה אטר בהתחשב עם הבקסות, עליה יהיה לקפוע את הקצבותיה. האם אתם טעונינים לסמוע על כך טרם שהוועדה תקליט?

היו"ר א. ריטלט:

כן

ב.צ. דינבורג:

אתם כנציגי הצעטר סוססכים להטמיע את דעתכם בענין זה. הריטמה הכוללת של ההקצבות חונא בקרוב בפני הוועדה לחינוך ותרבות.

ב. ריאורגניזציה במשרד החינוך ותרבות:

היו"ר א. ריטלט:

אני טבקס את סר החינוך והתרבות להסביר לנו את תכניות הסטרד אלה טנטצאות כבר בללב ביצוע ואלה שהן עדיין בגדר של התייעצויות ותיכנון בטסח החינוך היסודי, הכשרת מורים לחינוך ויסודי ותיכנון. פתן על ריאורגניזציה בדברים טנעסו וטעומדים להעסות.

ב.צ. דינבורג:

טוב היה לו החברים היו טואלים מה הם הדברים הטענינים אותם, כדי טאוכל לעמוד על כך.

היו"ר א. ריטלט:

מה הן ההכנות לקראת תכנית הליטודים לבתי-הספר היסודיים, מה הם סלבי ההגטמה, או צורות ההגטמה, ובאיזה מידה מתנטסים הדברים לגבי הכשרת מורים בטטינרים, ואופן הכשרת המורים, זירוז הליטוד הסטודר, הטגמה בבתי-הספר התיכונים, טצב המורים, ההצעות בקטר למגמה הצבאית בבית-הספר התיכון והריאורגניזציה של סטרד החינוך והתרבות טסמענו עליה פה וטם.

ד. נצר:

מה הוא טצב העבודה בלסכת הנוער, טאלה זו העליתי פעמים מספר ובקטתי להעמידה על סדר יומה של הוועדה אך איננו מגיעים לכך.

מה הוא הטצב בוועדה הסעבדת את

תכנית הליטודים, מה טסח עבודתה.

א. הכרמלי:

כמורים, מעניינת אותנו תכנית הלימודים.
ועוד זו יש לה כל הסמכות לעבד את
תכנית הלימודים. הייתי רוצה לדעת כיצד תכנית לימודים זו תאושר,
האם היא טובה בפנינו, או לידיעתנו, כי הייתי רוצה לדעת מה היא?

ש. כפרי:

שמעתי, כי עומדים לחסל את האגף לחינוך
גופני. הייתי רוצה לשמוע אינפורמציה

בקשר לכך.

ב. ז. דינבורג:

אתחיל בדברים כלליים, כיצד אני רואה
את פעולתה, המטרה והאמצעים של משרד
החינוך והתרבות, וכיצד אני עושה את הדבר. אני מצטער מאד על שלא
השתתפתם בסימפוזיון להכשרת מורים. אמר לי דר' גרדי שהיא שלח לכם
הזמנות וחוברות. אולם עד כמה שאני רואה לא היבלתם את ההזמנות במועדן
ולא את החוברות. בחוברת ישנם כמה דברים שברצוני להוסיף עליהם עתה.

לדעתי, ענין החינוך הוא ענין יסודי
בכל קיומנו ויש להביא שינויים בכמה דברים. הענין דורש מאמצים רבים.
תחילה יש לטפל בדמות האדם. מישראל. בכושרו ובכוח האיתנות הנפשית שלו.
במשך אלפיים שנה היה היהודי איתן מבחינה נפשית. ישנה כרוניקה אחת
על עליית הדם הראשונה שהיתה בשנת 1171. אחד מאנשי הדור מתאר תיאור
נפלא כיצד הקהל עומד ומסתכל בשריפת יהודים. היהודים על העצים
קוקדים ואומרים "עלינו לשבח". כאשר קוראים על התעוררות נפשית זו
ומתבוננים בשונה שבנה עלינו בגולה רואים, כי את אשר קרה בגולה בא
משום שנשברה האיתנות הישראלית. היהודים חדלו להאמין בעצמם והאמינו
באחרים, ולכן לא יכלו לעמוד בשואה. זוהי בעיה גדולה מאד.
בתקופת המלחמה הרציית בפני קצינים על: מלחמה, מהפכה ומדינה. בהרמאה
זו הסברתי שעצם הנצחון הוא תוצאה של דמות ישראלית, צמיגה של כל
הכוחות שהתעוררו. זה אשר שם לב למה שקרה עתה בארץ רואה, כי ישנו
מסבך בדמות האדם בישראל, בכוח המוסרי, באיתנות הנפשית בכל סטחי
החיים - דבר שה הוא מסוכן מאד. אחד מן הדברים שעלינו לעשות הוא
להחזיר את האיתנות הישראלית, החסונות לדמות האדם בישראל ולעצובו
לא פחות מאשר הערכים היהודיים.

עלינו לחנך לערכים יהודיים, כי יש

ומלחמת החיים של היהודי במשך הדורות נתנה לו כושר יזמה. הדמות
היהודית היא אישיות יוזמת. אנו צריכים להיות כאן אנשים עובדים, עובדים
מטע. אחד הדברים החשובים ביותר הוא ענין העבודה. אל נחשוב שענין
העבודה הוא ענין ישראלי בלבד. זה המתבונן בכל מושבי היהודים, למשל,
בארצות-הברית יראה, כי בדור הראשון היינו עדים לתהליך של טעבר של
מאחז אלפי יהודים מחיי תיווך לחיי עבודה. עתה אנו עדים, בדור זה,
למעבר של מאות אלפי יהודים מחיי עבודה לתיווך ולפקידות - זוהי סכנה
לעצם קיומנו. אותו תהליך אפשר לראות גם בבדידת הסועצות, ואם אנו שומעים
על גלים של אי-אהדה ליהודים, חיי זה בלי ספק קסוד עם התהליכים האלה.
עלינו לזכור, כי המדינה מעוניינת בטכנאים ורופאים ויש לה צורך גם
בעובדים - בכך מעוניינת כל מדינה. ברית הסועצות מעוניינת בפעולות
היהודים בטטחים אלה. אולם עצם ריבויים של היהודים בעסדות מפתח מחיי
המדינה מעורר קנאה ואי-אהדה מצד אחרים, שאינם רואים זאת מנין יפה. אנו
יכולים לראות כיצד התהליך הזה הביא לאבטיסמיות. אינני יודע אם שמעתם
את קריאתו של מר אשכול זכילי לפני-מי. בת-החפץ העשירי סילכו. ללמוד
לבת-ספר חקלאיים, יאין הסלרים רבצים ללמוד כבת-ספר אלה. בעיית העבודה
היא בעיית קיום בשבילנו, ואנו כה שקועים בשאלת הזרמים בחינוך עד כי
איננו רואים את בעיות היסוד של קיומנו, כי ענין העבודה זוהי בעיית
יסוד. ענין העבודה פירושה אהבת העבודה, הרגלי עבודה וכושר עבודה.

ב.צ. דינבורג:

הפעיה השניה שלנו ביחס לדמות האדם

הישראלי, זוהי בעיית הרמה התרבותית. גם זוהי בעיית עצם קיומנו. אנו נמצאים כאן טחעטים בתוך רבים ולא נוכל להתקיים אם לא נהיה עם העומד על רמה גבוהה בכושרו המבני וביכולתו. אולם כל היסודות האלה, של איתנות נפשית, של כושר עבודה ואהבתה, ושל רמה תרבותית - הולכים ומתמוטטים, ומדוע? היהודים שבאו סמוך אירופה לא עברו את כל התהליך של ההסטוריה הישראלית החדשה אשר הכשירה את הדור לקראת ארץ-ישראל, כל אלה לא עברו את התהליכים האלה, את כל אותם התהליכים שאנו עברנו. על כן מוכרו לבוא מפנה בחיים.

אולם ישנה בעיה נוספת והיא מדויבים צרכי עמך ויכולתם מועטת. במידה שהצרכים הולכים ומתחבים הולכות האפשרויות ומצטמצמות. ישנם סיבות רבות לכך. אחת הסיבות היא שתקציב החינוך שלנו והתפתחות החינוך לא היו קושרים תמיד באפשרויות הריאליות של אותו הישוב אשר בו מלאנו אנו את התפקיד והכשרנו את העם. ההוצאות לא היו תמיד מותאמות ומוגדרות, כי אם הרבה יותר גדולות. קיימת אצלנו תופעה של הווי במציאותנו החינוכית והיא: בית-ספר בלתי מודרג, הכוונה ל"חדר". ב"חדר" היתה שיטת לימודים מענינת. מורה אחד היה מלמד ילדים בני גילום שונים, ובשעה שהוא היה מלמד כיתה אחת, הכיתה האחרת היתה עובדת. תופעה זו מצויה גם במדינות רבות ואף עשירות. למשל, בארצות-הברית אפשר למצוא, כי בבית-ספר אחד ישנם 60 ילדים ומורה אחד. ישנן שם 5 כיתות, המורה מקבל הכשרה כזאת, כי שעה שכיתה אחת עובדת האחרת לומדת, שיטה זו תתכן אם המורה הוא טוב, הציוד טוב והפיקוח טוב. שיטה זו יכולה לעזור לפיתוח אישיותו של התלמיד, כי היא מחשלת אנשים. אצלנו שיטת הלימוד היא אחרת. התלמיד לומד בבית-ספר 4-5 שעות מקצועות אחדים, הוא עובד במשך שעות הלימודים מסקצוע למקצוע, במצב זה התלמיד איבנו יכול להיות אקטיבי. התלמיד מכין את שעוריו בבית. מכל מקום, כל מבנה החינוך שלנו הוא כזה שהמורה איבנו מסוגל לעמוד על שני הדברים גם יחד, גם להקנות לו את הידיעות וההשכלה לפי תכנית הלימודים וגם לעזור את יזמת התלמיד, ובה בשעה לפתח את אישיותו. נוסף לזה, משאיר מבנה החינוך את הילד מחוץ להשפעת בית הספר רוב שעות היום. אמנם קיימים מועדוני נוער, אבל מבחינה לאוטית מבחינת הסק הלאומי, אם רוצים להעמיד את הדבר כראוי, פירוש הדבר שיהיה עלינו להעמיד שתי מערכות לימודים. מערכת לימודים אחת לפני הצהרים ואחת - אחרי הצהרים, וזאת מבחינת החיסכון הלאומי. כל העמים האחרים דואגים לחינוך. המורה, אסור לו לקבל כל עבודה אחרת. המדינה צריכה להבטיח את קיומו של המורה, אבל לו אסור לקבל כל עבודה אחרת, כי כל בית-ספר הוא בית-חינוך, ואנו מוכרחים לחנך. יש אצלי מנהל מחלקת החינוך של עירייה חיפה וטען, כי בשנים הקודמות היו גינות סביב בית-הספר ועתה אין כל צמח, כי הילדים משחיתים כל דבר. במקום שנית-הספר ייקשר את הילדים לקרקע ויחנך אותם לקראת עבודה אנו עדים לתהליך ברוטאלי, הדור הצעיר נתלש מן האדמה ועלינו למצוא דרכים כיצד לקרבו. אין כל אידיאל של כל ילד הוא להיות פקיד, רופא וכן הלאה. ברור, כי החינוך לעבודה צריך להיות אחד.

אולם בעיה זו קשורה גם בעובדה שהמדינה טרם התפנתה לחסוב כראוי את מחשבת החינוך, ומה עליה לעשות בקשר לכך. יש להבטיח את האנשים לחברה, לחיי חברה, לחונת המדינה, להדגשת האחריות למדינה, כדי שהמדינה תוכל להתקיים, יש צורך להכשיר את אזרחיה. לשם כך יש צורך שהמדינה תמיל את מרותה ותחשוב את מחשבתה בשטח החינוך.

מנקודות השקפה אלה אני יוצא בכל פעולותי. אשר לתכנית הלימודים - ברצוני שתהיה תכנית לימודים אחידה בהבדלים מסויימים ומוסכמים מראש. זאת תהיה תכנית לימודים של המדינה אשר תודפס בחוברת אחת בהבדלים מסויימים, אשר יהיו לה יסודות משותפים.

ב.צ. דינבורג:

למשל, לימודי העברית, מולדת, עבודה, כושר עבודה, מנה גדושה של סדעים מדוייקים. אבל כל זאת תוך הדגשה שאין צורך להוסיף שעות על סיכמת השעות הנהוגה עתה, ויש אף להפחיתה. הדרישות מהתלמידים צריכות להיות מוגברות וטובדלות ואת מספר השעות יש להקטין. המתיחות הזו בין הקטנת מספר השעות לבין תכנית לימודים גדולה יותר צריכה לחייב את הסורה ואת בית-הספר לשיטות לימודים אחרות. יש לשתף את התלמיד בכך. כיצד לעשות ולבנות את הדבר על שילובים אלה? ניקח למשל, את מקצוע ההיסטוריה והלשון. ישבתי עם הוועדה הטענדת את התכנית, אמרתי להם, כי עתה מלמדים היסטוריה באופן דשמי החל מביתה ו' בכיתה ה' עושים זאת אגב לימוד התנ"ך. בכיתות ו' ו' ז' מלמדים את כל ההיסטוריה, כללית וישראלית. עברית מלמדים על פי הסופרים החדשים, ובספר הקריאה שלנו מכניסים סופרים שאצל עמים אחרים לא היה עולה על הדעת כלל, שאפשר להכניסם לספרי הלימוד. אצל כל העמים מכניסים לספרי הקריאה לתלמידים דברים רק של סופרים שהיתה עליהם הסכמת כל האומה. אני זוכר שרק בימי ילדותי החלו להכניס בספר הקריאה הרוסי את טולסטוי, כי ספרי הלימוד צריכים להערך תוך הקפדה יתירה. פתחו את ספרי הלימוד שלנו ותמצאו מה הן היצירות שעליהן מתחנך הדור. היו לנו סופרים גדולים כמו: הרמב"ם, שהיה סופר מזהיר לא פחות מאשר הרבה מסופרי העתון "הארץ" ו"דבר". יש אצל הרמב"ם סכתב יפה הקשוף בעבודתו. אפשר לחדגם סכתב זה מחדש בסיגנון נאה, כי לדעתי סכתב זה מתחנך לעבודה והוא ראוי להכנס לספר הלימוד שלנו. כן כתב אברבנאל דברים נאים, הוא היה סופר מזהיר. אפשר להכניס גם את מנדלסון מדור המשכילים, את דצל. יש ביומנו של הרצל תיאור כיצד הוא מופיע בפני השולטן וידא שמה יתרגו אותו - הדבר נכתב בכשרון רב. אולם אצלנו מכניסים לספר הלימוד דברים שנכתבו על הרצל במקום להכניס את דברי הרצל עצמם. כן מכניסים בספרי הלימוד סופרים מדוגה חמישית ומטה. ישנם הוגי דעות בקרב היהודים שידעו לספר ולתאר. אפשר להכניס את ביאליק, הרצל, הרמב"ם, אבן-עזרא, פרקים מספרי החשמונאים ופרקים מיוספוס פלוניוס. מכל מקום יש להכניס לספר הלימוד סופרים ממדגה גבוהה אשר כל שורה משלהם יכולה לחנך. הילד יכיר את החמטר ההסטורי טרם שהוא ילמד היסטוריה - לכך אני קורא שילוב. נוסף לכך, אני חושב שלימוד ההיסטוריה צריך להבנות על עבודה עצמית ועל הילד להיות קשור בארץ תוך לימוד ההיסטוריה. הוא הדין לגבי לימוד העברית.

אני חושב, כי הדעה המקובלת אצלנו מדורות, שהלימודים ההיסטוריים קלים יותר מלימוד המדעים המדוייקים - איננה נכונה. נכון הדבר שקל יותר לדבר על לימודים הומניים משום שהתלמיד דוכש את המלים מבלי להבין את תוכנן. אולם המדעים המדוייקים הם על כן אנוש, כי יש להגדיל את לימודי ההנדסה והטבע בעיקר בכיתות העליונות בכיתת-הספר העממי, כי לימודים אלה נדרשים לרמה האינטלקטואלית של הדור. בכיוון זה עובדת הוועדה הטענדת את תכנית הלימודים. בוועדה זו משתתפים כל הזרמים, מתוך הסכם שהדברים הנבדלים ינוסחו מתוך הסכמה. גטרו כבר את עיבוד תכנית הלימודים לכיתות א' וב' ועומדים לסיים את תכנית הלימודים לכיתות א' וד'. לכשיגמרו את התכנית הזאת, יש להביא אותה בפני מחלקת החינוך, אחר-כך אקרא לסימפוזיון שבו ישתתפו כל המורים הרוצים לומר דבר בענין זה, וכן אישים מן הישוב. בסימפוזיון זה ידונו על העקרונות. לאור החלטות הסימפוזיון אביא את הדבר בפני המועצה שהקיסמות. לאור דעה של מחלקת החינוך ולאור דעות הסימפוזיון תעביר המועצה את החלטותיה לאישור. ברצוני לפרסם את החוברות לכיתות א' וב', ואחר-כך לכיתות ג' וד', ה' וז' ו-ח'. כן ברצוני להוציא חוברת שתכיל טבוא פדגוגי ומטודי לתכנית. בתכניתי להוציא את כל החוברות בצורת ספר אחד. אולם ראינו, כי דבר זה הוא קשה וידרוש זמן ממושך למדי, ועל כן יהיה מן התועלת להביא את הדבר לציבור חלקים חלקים, הן לגבי תכנית הלימודים

ב.צ. דינבורג:

והן לגבי השינויים בדרכי הלימודים.

רבים מאד הם השינויים הנדרשים בדרכי הלימוד. תחילה יש לשנות את צורת הכשרת הסורים: א. להעלות את רמת ההכשרה הפדגוגית על-ידי האמדת ההלכה העיונית בפדגוגיה למעשה. נוסף לכך יש להעלות את הדרישות. אחד הדברים המכישלים את תכניתנו החינוכית היא, כי הדברים טרם הגיעו לדרגה עיונית ולא העלנו את הרמה החינוכית שלנו לבירור עיוני. לשט כך הצעתי, ואני חושב, כי אוכל להגשים זאת לקראת ראשית שנת הלימודים הבאה - להקים ליד האוניברסיטה בית-ספר גבוה לחינוך שיהיה גבוה כמתכונת בית-הספר לרפואה. בית-הספר לרפואה הוא בית-ספר מקצועי אשר יש לו הנהלה מיוחדת. בהנהלת בית-הספר משתתפים באוניברסיטה ו"הדסה". עלינו להקים בית-ספר גבוה לחינוך, אשר בו ישתתפו האוניברסיטה והממשלה. בית-ספר זה יכשיר סורים וגננות לבתי-הספר היסודיים וכן סורים לבתי-ספר תיכוניים. יהיו שם גם קורסים מיוחדים לפפקחים, לפדריכים, למנהלי בתי-ספר, לסורים בבית-ספר לדוגמה. עד כה כל אלה נבדלו מצלבו במאמר. היו מחליטים שפלונני או גלכוני יכול למלא את תפקיד של מדריך בבית-ספר ומסנים אותו לתפקיד זה. אולם אני רוצה שיהיה צבז מסויים וזה אשר רואה להיות מפקח - עליו ללמוד דברים מיוחדים, זה הרואה להיות כורה בבית-ספר תיכון - ילמד אף הוא דברים מיוחדים. יש לנו בסיון מכסה שניים. ישנם סורים ומדריכים שאברו בסיון רב ויש להם הלכות אתם אך תורתם עלולה לטות אתם. ברצוני לתת גם אפשרות לכל אלה אשר חידשו הלכה בבית-מדרש לסורים שיבואו לכאן ופה תקבע השתלמותו של כל מורה. ברור, כי יקבלו רק תלמידים בעלי תעודות בגרות. קורס הלימודים יהיה בן שלוש שנים. אבל את שנת הלימודים השלישית תא ילמד לאחר שבסוף שתי שנות לימוד ויאא להוראה לשנה אחת או לשנתים, ורק בשנה הרביעית יבוא להשלים את שנת הלימודים השלישית, כי אינו דומה זה הלומד שלוש שנים בבית-אחת לזה הלומד שנתיים ומשלים את שנת הלימודים השלישית לאחר עבודה מעטית. כמובן שבסקרים ידועים תינתן אפשרות לגמור ישר את בית-הספר לחינוך, בהתאם לדרישה.

שיטת הלימודים בבית-הספר הגבוה לחינוך תהיה אחרת, היא לא תהיה לפי כיתות, אלא לפי מקצועות וההדרכה תהיה אישית. נבין, כי על כל עשרה תלמידים יהיה מדריך אשר יהיה אחראי להם. ליד בית-הספר הגבוה לחינוך תהיה מערכת של בתי-ספר נסיוניים ודוגמאיים. כי עד כה היו קיימים רק בתי-ספר דוגמאיים, ברור, כי בתי-הספר הדוגמאיים והנסיוניים, לא יהיו מטיפוס אחד, יהיו בתי-ספר דתיים, ובתי-ספר לזרמים אחרים, אך כולט יהיו בתוניהם לטרות בית-הספר הגבוה לחינוך. אין תכנית זו באה לפגוע בסמינרים. ברצוני שהסמינרים בירושלים יתאחדו אולם לא אכפה עליהם. שאלו אותי באי-כח "הסדרה" אם אין בעובדה זו, שחלק מן הסורים יקבל הכשרה נוספת באוניברסיטה יהיה בו מקום מפליה לגבי האחרים. אמרתי שאני אשתדל שהאפליה תהיה אפקטיבית עד כמה שפאשר, כלומר שהדמה של בית-הספר לחינוך תהיה גבוהה ורבים ארצו לזכות בה, זוהי חובתי. כמובן, שכל זרם יוכל לצרף לדבר זה את האוניברסיטה שלו. תלמיד אשר יגמור קורס של שנתיים בסמינר, ניתן לו אפשרות להכנס לשנה השלישית, אם רמת הלימודים שלו תהיה מוכרת. כן נידרוש סכל תלמיד עבודת מחקר. בסמינר בבית-הכרם, הנהגתי כי על כל תלמיד להגיש עבודת מחקר, אולם קשה היה לסמינרים לעמוד על כך משום שמחלקת החינוך לא עוררה אותם, ורצתה כי הסמינר בבית-הכרם יהיה שווה לכל הסמינרים האחרים. עבודות מחקר רבות נתפרסמו בעתונות הפדגוגית. אולם עתה, אני מקווה יהפך הדבר לחובה בכל הסמינרים לאט לאט.

שב/מי

ב.צ. דינבורג:

הקיסמותי ועדה מסותפת לנו ולאוביברסיטה
והיא דנה עתה בהגשת התכנית. נדמה לי, כי זרם העובדים אף הוא יסכים לענין
זה. מכל מקום ידוע לי, כי נתקבלה הסכמה עקרונית בישיבת המרכז לחינוך.
הזרמים הדתיים הודיעו תחילה שאינם מסכימים לכך, אולם עתה אני שומע,
שאינם שיקולים שונים, ואולי אפשר יהיה לשלב דבר זה בתכניתם. מכל מקום
אני מקווה להגשים תכניות אלה עוד השנה.

אשר להכשרת המורים - אנו חושבים לכוון
את התלמידים להוראה טרם שהם גומדים את הלימודים בבית-הספר התיכון.
בשנות הלימודים האחרונות שהן ה-11 וה-12 חשבנו להקים מבנה פדגוגית ועם
אנו דנים כיצד לעשות זאת. קיימת אפשרות אחת, כי אותו תלמיד הרוצה להיות
מורה חייב להיות חזק בכמה מקצועות. יש להקפיד שלשוננו תהיה נאה, עליו
להיות מוסחה בלשון העברית ודבר זה דורש התמסרות. עליו לדעת לכתוב בצורה
סדוייקת ובאבחנה יתרה. על כן יש להקדיש שנתיים הגדשה יתרה ללימוד הלשון
העברית ובחינת הבגרות לא תהיה בספרות ולשון, אלא תהיה בחינה מיוחדת
בלשון, בחינה מורחבת, והספרות תהיה קוטפוננט של הלשון ולא להיפך. כן
על התלמיד להיות חזק בידיעת הארץ. עליו לדעת כיצד מכירים את הארץ מבחינה
היסטורית וטופוגראפית. יש לתת לו כיוון רווחני-הומאניסטי. תנאי מוקדם
לכל מורה הוא שעליו להיות אדם. המורה צריך להתייחס לילד כיצירה חד-
פעמית, כי רק יחס כזה לאדם יכול לחנך. יש לכוון את לימודי החברה והלימודים
ההומאניים. דבר זה צריך להיות קשור בטלואכת-יד, שירה וזמרה. כל אלה
מפתחים את אישיותו. אבל אין זאת אומרת שתלמיד המצטיין במדעי-הטבע לא
יהיה לעולם מורה? כמובן שהוא לא יהיה יוצא המגמה הפדגוגית, על כן אני
חושב, כי יש צורך גם בגירסה פסגונית, בכיוון פדגוגי בכל מגמה. נביח,
שהוא לומר טבע, אבל יש לו נטייה להיות מורה. כמובן, שאנו ביתן מספר
מטייפנדיות כדי לעודד צעירים, במסך השנתיים האחרונות של בית-הספר התיכוני
יכונו הצעירים בהלך-רוחם לקראת ההוראה. מגמות כאלה אנו רוצים לפתוח
בגאר-שבע ובמקומות אחרים. ברור, כי קשה למצוא אנשים בחוגים סוציאליים
אשר שואפים לכך.

אשר למגמה הצבאית - אנו חושבים, כי
כיום העבודה בצבא דורשת הכשרה מדעית, והכשרה מוקדמת ומגמה גדולה
של מדעים מדויקים. אין כל ספק, כי הצבא זקוק לבית-ספר אשר בו יקבלו
אנשיו, הקצינים לעתיד, חינוך מתאים. לצבא אין קצונה מתאימה, כי הקצין
אף הוא נותן דמות ואין להם מספר קצינים מסכילים היכולים ללכת בכיוון
זה. על כן הם רוצים שהצעירים יקבלו הכשרה מתאימה. אבל לדעתי, צריך
להיות המדובר כאן בצירוף לימודים למגמה הצבאית, ואף הדבר הוא חיובי
בהחלט. הלימודים בבית-ספר תיכון יהיו קשורים בלימוד ידיעת-הארץ, הסולדת,
הן מהאד הטופוגראפית, הצד ההיסטורי, כלומר ידיעה מסשית של הארץ - דבר
זה הכרחי. לפני שתיים-עשרה שנה היתה ועדה מיוחדת ליד הוועד הלאומי שהגיסה
לוועד הלאומי הצעה הרואה צורך וחובה בלימוד ידיעת-הארץ. הצעה זו נתקבלה
בחלקה, והדבר נתקבל על הדעת. כן אנו ננהיג הכשרה מן צועית בגדנ"ע.
אני מסכים לדעה האומרת, כי אפשר לתת את הלימודים הכלליים בצירוף מקצועות
שלאיו מותאמים לצרכי הצבא, ובחינות הבגרות יכללו ידיעת הארץ וידיעה
דבה במדעים מדויקים. תהיה זאת כמו המגמה החברתית. אולם אם הכוונה
להקים מגמה צבאית גרידא, בבית הספר התיכון - אנו חושבים זאת לבלתי רצוי.
קיימת ועדה המורכבת מצציגי הצבא ומצציגי המטרך המעבדת את התכניות והדברים
טרם נגמרו.

אשר לריאורבניזציה בתוך המטרך - המטרך
הזה קודם היה מחולק לאגף החינוך ואגף התרבות. אגף החינוך כלל את כל
הקשור בעניני חינוך ואגף התרבות - כלל את כל אשר איננו חינוך. עתה
חילקנו את המטרך לאגפים בהנהלה כללית המקיפה את כל המטרך. בהנהלה
הכללית נכנסים המנהל הכללי, הסגנים שלו, הנהלת החשבונות, הפיקוח הראשי -
הנקרא מועצת המפקחים. כן קיים אגף החינוך היסודי, אגף החינוך התיכון
והמקצועי - כאן כללנו בהתאם לגיל את פחות ההמשך, בתו ספר לבערים עובדים,
חינוך תיכון, חינוך מקצועי, עליית הנפאר, כל הגילים האלה מרוכזים באגף
אחד. באגף החינוך היסודי מרוכזים עניני החינוך של גיל הגן ושל הילדים
בבתי-הספר היסודיים, בתי-ספר מיוחדים, חינוך מיוחד לילדים מפגרים,

ב.צ. דינבורג:

הכשרת מוריה לבתי-ספר יטודיים וספרי-ליטרו בתי-ספר יטודיים. האגף
השלישי לחינוך ותרבות למבוגרים. אגף זה חילקנו לשלוש מחלקות: א) הנחלת
הלשון לעם; ב) השכלה לעם; ג) אסנות - מפעלי טפרות. קודם היתה קיימת
מחלקה למפטיקה ומדור לציור, אסנות ותיאטרון. עתה כללנו את כל הדברים
האלה יחד במחלקה אחת. כל שלוש המחלקות האלה הן באגף התרבות וחינוך
למבוגרים. האגף הרביעי הוא - החינוך הגבוה. בתי-הסד הגבוהים נמצאים
עתה בתקציב משרד החינוך. כן יש לנו מפעלי מדע כמו: כינוס היצירה
הישראלית. עתה אנו מתכננים כיצד להוציא את מלון בן-יהודה, ועוד מפעלים
מפיעים אחרים. לא היסלנו את האגף לחינוך גופני. ישנה מחלקה לחינוך
גופני בלשכת הנוער - רצינו ליצור אגף מיוחד לטיפול בנוער. באגף זה
רצינו לכלול את האגף לחינוך גופני ולשכת הנוער. אולם נציבות המנגנון טרם
הסכימה לכך, ואנו נמצאים במשא-ומתן עמה. אולם דבר לא ישתנה, ובמקום
השם "תרבות הנוף" יהיה מדור אחד שיכלול ספורט ונופש. כמובן שישנם אנשים
הרואים בכך דבר-ציה, ואני מקווה, כי בשטח זה לא יחולו כל שינויים, כן
קיימת מחלקה לעתיקות שאינה כפופה לשום אגף. קיים אגף לחינוך מיעוטים.
באגף זה כלולים בתי-הספר היטודיים הערביים, כן-אנו מעוניינים שאגף זה
יבצע את חוק ליטוד חובה בבתי-הספר. לאגף זה ישנה בעיה של הכשרת מורים,
של ספרות מתאימה וסטנדרטיות. לאגף זה ישנן בעיות טרובות.

כדי להקל על עבודת המשרד החלטנו שיש

צורך במגנים למנהל הכללי. גם בענין זה אנו נמצאים עדיין במשא-ומתן
עם נציבות המנגנון. הם עומדים על כך שיש לבטל את הטזכירות הכללית
ומנהלי האגפים יהיו המגנים. כלומר יהיה מנהל ראשי וסגן אדמיניסטרטיבי
אשר ינהל את המזכירות הכללית, אשר הוא כאילו המנהל הכללי. אולם הענין
טרם נגמר ואנו נמצאים עדיין במשא-ומתן. עליכם לדעת, כי אין פרוש
הדבר שיש לנו אנשים לכל האגפים האלה. כמובן שקיימת בעיית כוח-האדם, כי
יש צורך באנשים שיתאימו לתפקידם. למשל, לאגף החינוך התיכון והמקצועי
יש צורך באדם שיהיה רצוי מבחינת הכשרתו ואישיותו לתפקיד וגם רצוי לרוב
אחיו. אנו מתלבטים בבעיות אלה - אלה הן התכניות לגבי אגף החינוך.

ר. צנר:

הייתי רוצה לדעת בגבולות התכנית הזו,
מה נעשה בשטח של מיזוג הגלויות?

ב.צ. דינבורג:

אני הוריתי, כי בתכנית הליטודים בספרות
ובקריאה יוכנסו קטעים מתאימים מספרות
כל עדה ועדה. אביא לכם דוגמא, ישנם קטעים נאים של רבי חיים בן-עטר, של
שבזי או של סופרי תימן אחרים, מכל מקום יש לשאוף לכך שכל עדה תראה
עצמה מיוצגת על-ידי סופר בעל הטה, אפשר למצוא תועלת רבה בכך, כי על-
ידי-כך תהיה עדה אחת חדורה כבוד לעדה אחרת. ישנם ספודי העליות של
רבי יוסף חיים, ישנם קטעים רבים של רב טעדיה גאון - מוטב שילטרו
דברים אלה בבתי-הספר שלנו.

אשר לסועצות - קיימת הסועצה הפדגוגית

וכה עובדים לפי שיטות של ועדות טשנה. ועדת טשנה אחת דכא על טערכת
השעות, כפי שהטברתי לכם, ישנה ועדה אחת העובדת על טכנה בית-הספר היטודי
ואם הוא צריך להגמר בשש כיתות ובית-הספר התיכון צריך להתחיל בשנת
הליטודים השביעית, ואף הוא צריך להתחלק לשלוש שנות ליטוד ראשונות ושלוש
שנות ליטוד אחרונות. אמנם ישנה דעה אחרת האומרת שאין להפחית את מספר
שנות הליטודים, ואין לשנות את הטכנה הקיימת: שמונת שנות ליטוד בבית-ספר
יטודי, וארבע - בבית-הספר התיכון. מכל מקום שנה אחת מתוך שלוש השנים
הללו צריכה להיות שנת עבודה ושלא יפצא אדם בישראל שלא למד את העבודה.
אכל אותה שנה לא תהיה שנת עבודה רצפטה, אלא אף היא תתחלק לשלוש. לשם
פיתוח המלאכה באנו לידי הסכם עם משרד החקלאות והקיטונו ועדה מטותפת

ב. צ. דינהורג:

אשר תשקוד על החינוך החקלאי, כלומר בעניינים משקיים - דעתך היא המכרעת, ובכל הקשור בתכנית הלימודים - דעת משרד החינוך והתרבות היא המכרעת. ככל עיר ועיר ובכל מושבה גדולה תהיה חווה, אשר תשתרע על שטח של 100 דונם ואותה יעבדו התלמידים, כשם שקיים בית-ספר למלאכה בכל עיר, יהיה קיים משק ליד העיר ואת האדמה יעבדו התלמידים. דבר זה ננהיג כבר השנה. אנו מנהלים עתה: משא-ומתן על הקמת בית-ספר כזה בו ננסה להגשים את הנסיון של שילוב עבודה בלימודים. קיימת ועדת משנה של המועצה הפדגוגית הדנה בבעיות המבנה הזה.

קיימת ועדה לתרבות, בראש המחלקה הזו

עומד אברהם אבן-שושן, הבעיה הראשונה העומדת בפני ועדה זו היא הנחלת הלשון למבוגרים. ועדה זו קשורה במחלקה לתרבות וחינוך למבוגרים, קיימת גם ועדה להפעלת הציבור, והיא בהא תליא, ומדוע? ברור, כי לא נוכל בשום פנים ואופן להנחיל את הלשון באמצעי המדינה, כי אין אפשרות כזו לשום מדינה ואוצרות קודח לא יספיקו לכך. על-כן אם רוצים ליצור טפעל גדול, יש להפעיל את הציבור. באיזה דרכי נוכל לעשות זאת? אני מתכוון להביא לכנסת הצעת חוק הקשורה בהנחלת הלשון, ועדת המשנה תביא הצעת חוק זו למליאת המועצה, ואחר-כך אוכל להביא את הצעת החוק בפני הממשלה. לאחר שהממשלה תקבל הצעת חוק זו היא תובא בפני הכנסת. בהתאם לחוק זה חייבת כל מועצת עיר, או כל רשות מקומית להקים ועדה מיוחדת להנחלת הלשון. חובה לשתף את כל האנשים ולדאוג להנחלת הלשון. זה אשר ירצה לקבל עבודה בשירות ציבורי יצטרך להבחן במינימום של ידיעת הלשון, אנו מכינים עתה ספר לימוד, בהתאם לעקרונות ידועים, אשר החומר בו מתאים לתקופת לימודים של 10 - 9 חודשים וכל אחד יוכל ללמוד לפיו ולהבחן על חומר זה. כן אנו רוצים לערוך "מבצע הלשון". ברצוננו לעורר את כל העם והנבנן פועלים בביוון זה, אנו נפנה לכל ההסתדרויות ולכל הארגונים ונקים סטה מיוחד למבצע זה בכל שכונה ובכל מקום והאחד ילמד את האחר עברית; נביים את הצבא ואת כל הכוחות בעם, כדי שתוך 8 חודשים יגמר מבצע זה והאנשים ידעו מינימום של ידיעת הלשון.

אשר לתאטרות הלועזיות - עלינו להבין,

כי אין העולים החדשים יכולים ללכת להצגות המוצגות על-ידי התאטרות שלנו, אי-אפשר לדרוש זאת מהם, אבל עלינו לדעת, כי אין לנו תאטרון לעם ומשרד החינוך והתרבות איננו יכול להיות בעל תאטרון. באתי בדברים עם המרכז להסברה של ההסתדרות שיקימו תאטרון לעם שיציג הצגות אשר תכנן ולשונן יטשכו את לב העם, הם יציגו את ההצגות האלה בריכוזי עולים ובפרברים. אנו נתמוך בהם באותה התמיכה הקיימת ונכוון אותם. נדמה לי, כי אלה הם הצעדים הראשונים לכך.

אשר לעניין השכלה לעם - בראש סדור זה

עומד משה דט. ישנן מוסדות של השכלה לעם אשר הצליחו לא במעט בפעולתם, אולם אפן רוצים לחדש ולהתאים אותם לרמת הפרברים. ברור, כי אחת הבעיות הגדולות הן בעיות הקליטה הרוחנית, האזרחית ויצירת סגנון חיים ישראלי. מועצת התרבות כחרה בוועדת משנה אשר בראשה עומד פרופסור ברגמן והיא מחפשים דרכים בכיתן זה, אחת מן הוועדות האלה דנה כיצד יש להגשים את יום העצמאות, כיצד לארגן מקהלות ועונג שבת, טכל מקום ועדה זו מחפשת דרכים ליצירת צורות הנוי. אני מקווה שתמצא טובה מוועדה זו.

הקיימונו סדור מיוחד לאמנות אשר בראשו

עומד מר ארדון (ברונשטיין), הוא גם איש תאטרון ובעל גסיון ארגוני, כבר עמדתי על כך שדעתי אינה נוטה מזה שאנו שולחים אמנים שלנו לחוץ-לארץ ומביאים אמנים לישראל, כי מלבד הוצאת דיביזים אין בשיטה זו ולא כלום. סטרתנו היא - אם מביאים אמנים מחוץ-לארץ עליהם ללמד את אנשי הארץ ולא עלה את רמת האמנות בארץ ולא דק יגדמו הנאה לשומעיהם כי עליהם להביא תועלת לבעלי מקצוע ישראליים. עלינו להקים בארץ מוסדות גבוהים לאמנות ולהביא אנשים מחוץ-לארץ שתצטח לנו תועלת מהם. קרן

ג. צ. דינבורג:

גורמן רצתה להביא לארץ דקדון. אמרתי, כי עליו יהיה לערוך סמינריון לריקודים. בתכניתנו להקים בירושלים בית-ספר גבוה למוסיקה שיעמוד על רמה גבוהה על-סנת שהצעירים שלנו לא יהיו נאלצים לנדוד למרחקים. בירושלים ישנם שני קונסרבטוריונים. קראתי לשניהם ואמרתי להם, כי עליהם להתאחד שאם לא כן לא יקבלו את התמיכה. עליהם להתאחד על-פי יסודות קואופרטיביים. על הכיתות העליונות תהיה בעלות ציבורית, על-כן אני מקווה, כי בשנה הבאה יהיה לנו בית-ספר גבוה למוסיקה. על המדינה להפיק תועלת מסמית מכל הדברים ואלה. בדרך זו נלך גם בקשר לסוזיאונים ולבית-ספר לציון. מכל מקום אנו משתללים שעניני הנחלת הלשון לא תהיה בהם כפילות ומקפידים על כך שענינים אלה יהיו מרוכזים בידי רשות אחת.

אשר לסדור לתרבות תורנית - הענין טרם זו מכיון שיש צורך בריאורגניזציה.

אשר למענק לסופרים - ישנם סופרים גדולים אשר תרמו תרומה חשובה לתרבות הישראלית ועתה הסה הגיעו לזיקנה ועל המדינה לתרום את תרומתה בנידון זה. לפי שעה קיבלו רק 4 סופרים מענק זה וכל שנה נוסף עליהם, עד אשר יגיע מספרם לעשרה.

אשר לכינוס היצירה הישראלית - עבודתי תכנית אשר לדעתי יש להוציא 300 ספר ב-14 סידורא ולרכז בהם את מיטב היצירה הקלסית שלנו במשך כל הדורות ולעשותה לנחלת העם. יש להוציא ספרים אלה בהוצאות חדשות הטוגשות בצורה נאה וכן תרגומי ספרות יפה. למטרה זו הקדשתי 10,000 ל"י מהתקציב, מוסד ביאליק אף הוא יקציב לשם כך 10,000 - 15,000 ל"י, ההסכם הוא לחמש שנים, עתה באים אנשים נוספים ור הרוצים להצטרף למפעל זה. הוועדה לכינוס היצירה הישראלית היא בראשותי וחברי הוועדה הם: ח. שלום, ש. הלקין, ח. שירמן, ד. סדן, ש. פרלמן, א. ברש וז. שזר. בקשר למפעל זה יש צורך באנשים שיעשו את העבודה. על-כן נאנו בדברים עם האוניברסיטה ואנו רוצים להקים קורס מיוחד למתרגמים ולמתורגמנים. אין לנו אנשים בארץ היודעים לתרגם. ישראל היא אחת הארצות אשר יש בה ידיעת לשונות מרובה יותר מכל ארץ אחרת, מסוים שאנו ארץ של קיבוץ גלויות. עלינו לדאוג ולא לוותר על בכס זה, אלא להנחילו לדברים. נוסף לכך יחלטנו להוציא את כל כתבי שפינוזה ואני מקווה, כי תוך כדי שנתיים יצא הדבר לפועל.

היו"ר א. רייטלס: אני מודה לשר החינוך והתרבות על שהרצה באריכות ובאופן מטצה על תכניות משרד החינוך והתרבות, אלה שכבר נוצעו ואלה שהן בשלב ביצוע. בשבוע הבא ביום ג' בשעה 11.00 נקיים את הדיון על הרצאתו של שר החינוך והתרבות.

הישיבה נועלה בשעה 13.00